

УДК 336.25.

Карлін М. І.,*доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організації Волинського національного університету ім. Лесі Українки*

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АУТСОРСИНГУ В РОЗВИТКОВИХ КРАЇНАХ АЗІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено особливості використання фінансово-економічних методів державного регулювання аутсорсингу в Індії, Китаї, низці інших розвиткових країн Азії та можливості застосування цього досвіду в Україні.

Ключові слова: аутсорсинг, фінансово-економічні методи державного регулювання, ІТ-компанії, програмне забезпечення, бізнес-ангели, мультимедійний суперкоридор, Індія, Китай, Тайвань, Малайзія, Сінгапур, Польща, Україна, Болонський процес.

В статье исследованы особенности использования финансово-экономических методов государственного регулирования аутсорсинга в Индии, Китае, ряде других развивающихся стран Азии и возможности применения этого опыта в Украине.

Ключевые слова: аутсорсинг, финансово-экономические методы государственного регулирования, ИТ-компании, программное обеспечение, бизнес-ангелы, мультимедийный суперкоридор, Индия, Китай, Тайвань, Малайзия, Сингапур, Польша, Украина, Болонский процесс.

In the article the features of the use of financial methods of government control of outsourcing are investigational in Indium, China, row other Countries which develops of Asia and possibility of application of this experience in Ukraine.

Keywords: outsourcing, financial methods of government control, IT-companies, software, business-angels, multimedia supercorridor, India, China, Taiwan, Malaysia, Singapore, Poland, Ukraine, Bolonskiy process.

Постановка проблеми. Перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку України вимагає вирішення багатьох проблем, в тому числі пошук адекватних сьогоденню фінансово-економічних методів удосконалення використання висококваліфікованої робочої сили у нашій країні. В цьому плані вимагає вивчення досвіду Індії, Китаю, ряду інших розвиткових країн Азії щодо державного регулювання аутсорсингу в останні два десятиріччя, який вже використовується в ряді постсоціалістичних країн, в тому числі в Польщі. Багато чого з цього досвіду можна застосовувати

сьогодні і в Україні, щоб призупинити відтік висококваліфікованих фахівців з ІТ-сфери з нашої країни за кордон. Вступ України у Болонський процес ще більше загострив цю проблему, оскільки заробітна плата висококваліфікованих фахівців у сфері високих технологій у нашій країні в рази поступається рівню зарплати цих спеціалістів у розвинутих країнах, що спричиняє їх від'їзд за кордон. У наступні роки це може негативно позначитися на технологічній та економічній безпеці України. Тому треба шукати фінансово-економічні методи зменшення еміграції спеціалістів в області високих технологій з України за кордон. Таким методом може стати аутсорсинг, який активно використовується в ряді країн Азії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні дослідженням основ державного регулювання аутсорсингу в країнах Азії займається невелика група дослідників. Серед зарубіжних та українських вчених, які в якійсь мірі аналізували цю проблематику у своїх роботах, можна відмітити наступних: І. Ашмянську, А. Володіна, С. Жеребчук, П. Ковалишина, А. Ларіна, В. Портякова, П. Ротленда, К. Рогоффа, А. Рогожина, М. Титаренко, Чжай Юй, В. Гельбраса, В. Геєця, В. Красільщикова, С. Мані, А. Мазіка, С. Мета, В. Осецького, В. Степанову, Є. Рамського, Є. Савельєва, А. Чухна. Проте, незважаючи на певні наукові досягнення, недостатньо-розробленими є питання фінансових засад державного регулювання аутсорсингу в країнах Азії; фінансового заохочення власних спеціалістів ІТ-сфери до роботи у себе в країні, а не за кордоном; стимулювання залучення іноземних інвестицій у передові галузі економіки розвиткових країн.

Мета і завдання дослідження. Основною метою статті є розкриття досвіду окремих країн Азії (Індії насамперед) у державному регулюванні розвитку аутсорсингу в цих країнах, щоб використати цей досвід для стимулювання зайнятості в ІТ-сфері в Україні, а також для призупинення міграції висококваліфікованих спеціалістів з України за кордон. Цьому, на жаль, в останні роки дуже сприяє входження нашої країни у Болонський процес, на що поки недостатньо звертається увага в наукових роботах українських фахівців.

Виклад основного матеріалу. Згідно ґрунтового дослідження українських вчених: “Соціально-економічний стан України: наслідки для народу” [1], за 1999-2008 роки наша країна суттєво відстає у впровадженні інновацій від розвинутих країн. У 1992 – 1995 рр. питома вага інноваційних підприємств була в межах 20-26%, а в 2008 р. вона знизилася до 13 %. Оскільки Україна взяла курс на входження в Європейський Союз, то важливо порівняти інноваційну активність підприємств нашої країни з окремими країнами ЄС. Серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26% і Греція – 29%, але вони удвічі вищі, ніж в Україні. А порівняно з країнами-лідерами, такими, як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), розрив становить три-чотири рази.

Структурна динаміка промисловості України за технологічними укладами з 2003 до 2008 років майже не зазнала ніяких змін, п'ятий технологічний уклад займає близько 3%; третій – знизився з 51% до 46%, четвертий займає близько 50%, що свідчить про відсутність результативної структурної політики держави. Про шостий технологічний уклад виробництва, який у розвинутих країнах (а також у Китаї, Індії, Тайвані) з лабораторій уже виходить на промислове освоєння, в Україні лише говорять.

Статистичний аналіз свідчить про посилення в Україні тенденції щодо придбання технологій у 2006-2007 рр. та уповільнення цього процесу у 2008 р. Ситуація з передаванням нових технологій – катастрофічна. За даними офіційної статистики, загальна кількість придбаних нових технологій в Україні за період з 2000 по 2007 рр. становила 5633. При цьому, результати власних досліджень і розробок за останні сім років становили у середньому 13,6% (764 технології) від загальної питомої ваги отриманих технологій. Цей показник – вкрай низький для країни, яка декларує інноваційно-інвестиційний шлях розвитку та перехід до п'ятого та шостого технологічних укладів за умови створення відповідної інфраструктури національної інноваційної системи.

В Україні сукупна питома вага видів діяльності, що належать до високотехнологічних і середньотехнологічних високого рівня розвитку менша ніж 13%. Вкладення менш як 5% від інвестиційних ресурсів економіки не відповідає не тільки їхній ролі в економіці, а й потребам просторового відтворення виробничого потенціалу. Україна нині неспроможна забезпечити прискорений розвиток технологій і високотехнологічних галузей, оскільки параметри її інноваційно-технологічного розвитку вже давно перебувають за межами граничних інтервалів.

Для подолання відставання України в інноваційному розвитку від провідних країн світу було б доцільним використати досвід насамперед Індії щодо розвитку передових галузей у себе в країні, що приносять їй багатомільярдні прибутки [2]. Для цього Індія максимально стимулює розвиток аутсорсингу у себе в країні.

Процес аутсорсингу полягає у передачі на виконання підряднику певних завдань від розробки програмного забезпечення до здійснення на постійній основі найважливіших бізнес-процесів. Це забезпечує роботою висококласних спеціалістів у менш розвинутих країнах без їх виїзду за кордон.

На сьогодні лідерство в сфері аутсорсингу належить Індії. Що дозволило цій країні стати номером першим в такій специфічній сфері міжнародного розподілу праці?

По-перше, це висока якість трудових ресурсів при їх відносно низькій вартості. Якість технічної освіти в Індії відповідає рівню передових держав (не випадково в США значну частину професури технічних і природничих дисциплін – фізики, математики, хімії – складають емігранти із Ін-

дії). При цьому середня зарплата індійських програмістів значно нижче за середню зарплату їх американських колег.

По-друге, це всебічна підтримка аутсорсинга державою, а саме, з допомогою законодавства, яке полегшує діяльність ІТ-компаній (наприклад, Закон про інформаційні технології 2000 р.), а також з допомогою державних проектів, що стимулюють розвиток галузі (таких, як Програма створення технологічних парків по всій країні).

По-третє, вдалий збіг геополітичних і соціокультурних факторів. Мається на увазі тяжіння індійської ділової культури до Заходу, а саме, англосаксонських держав, і, перш за все, володіння англійською мовою на пристойному рівні всіма представниками освіченого середнього класу, що є наслідком колоніальної спадщини Індії. Велику роль відіграє і вплив індійської діаспори в Великобританії і США, яка підтримує тісні зв'язки зі своєю батьківщиною.

Не варто також забувати і про такі фактори, як географічне становище, яке забезпечує Індії описану вище можливість використання різниці у часі з провідними країнами-замовниками, і розвинуті в політичному плані стосунки з цими державами, що допомагає індійським високопоставленим чиновникам надавати додаткову підтримку своїм компаніям, які працюють в сфері аутсорсингу, шляхом лобювання їх інтересів в переговорах зі своїми зарубіжними колегами.

В даний час Індія не тільки надає послуги сервісних центрів і експортує програмне забезпечення, а й розвиває аутсорсинг ділових послуг.

Розвиток аутсорсингу надає Індії додаткову можливість ефективної реалізації інтелектуального потенціала країни і залучення в економіку іноземних інвестицій як капітальних, так і портфельних.

Тісна співпраця Вашингтону і Делі дозволяє швидше знаходити прийнятні рішення по багатьох питаннях. Одним із мотивів вступу Індії у ВТО було намагання зберегти аутсорсинг від протекціоністського впливу інших держав. Саме тому Делі виступив з ініціативою підписання нового міжнародного договору і наполягав на тому, щоб подібний договір закріпив зобов'язання урядів не тільки не перешкоджати експорту послуг, а й сприяти розвитку цієї галузі, а саме, шляхом зниження мит чи їх відміни.

Індійський ринок послуг аутсорсингу є не тільки найбільшим в світі, а й одним із найбільш швидкозростаючих. Якщо в 1999 р. внесок аутсорсингу у ВВП країни складав 1,2%, то до 2006 р. цей показник склав 5,5%, а 2008 р. він становив 7%, що приблизно дорівнює 45 млрд. дол., а самі компанії націлені досягти сумарної планки у 60 млрд. дол. до 2010 р., що становитиме близько 8-9% ВВП.

Успіх індійських компаній багато в чому пояснюється грамотною політикою держави. Саме індійський уряд ще з самого початку у 1970-1980-х роках, коли країна ще була закрита для зарубіжних компаній, зробив наголос на пріоритетний розвиток галузі інформаційних технологій, яка в умо-

вах держпланової економіки була основним замовником високотехнологічної продукції. З метою стимулювання вітчизняних виробників держава навіть обмежувала імпорт комп'ютерної техніки.

Уряд Індії брав активну участь в створенні експортно-виробничих зон (ЕВЗ) з пільговими режимами оподаткування (в 1976 р. прийнятий державний акт про створення ЕВЗ).

1990-ті роки поклали початок другій хвилі створення індійських компаній по виробництву програмного забезпечення, а також компаній, які спеціалізуються на наданні різних ділових послуг зарубіжним клієнтам.

На сучасному етапі розвитку аутсорсинг підтримує більшість урядів штатів: в 19 із 28 штатів оголошено про початок державної програми розвитку сектору інформаційних технологій.

Стимулюючий вплив справляє також інвестиційний і податковий клімат, створений урядом Індії. В 1999 р. всім індійським компаніям, які виготовляють програмне забезпечення на експорт, був наданий пільговий податковий режим на 10 років, і, швидше всього, в 2009 р. він буде продовжений: NASSCOM вже звернулась до уряду з проханням про його продовження на наступні 10 років.

Чималу роль відіграє висока активність самих індійських компаній, в тому числі в сфері інвестування у власний розвиток. Наприклад, одна із найбільших компаній "Інфосіс" інвестує у людський капітал 65 дол. з кожних 1000 дол., тобто 6,5%. А, наприклад, у американської компанії ІВМ цей показник в 10 разів нижче.

За останні десятиліття індійські компанії розширили спектр пропонованих послуг, перейшовши від найпростішої обробки даних (тепер цим займаються в країнах з більш низькою вартістю оплати праці в сфері інформаційних технологій – Малайзії, В'єтнамі та ін.) до більш високотехнологічних і трудомістких процесів. Таке підвищення рівня технологічності і наукоємності продукції індійських компаній сприяє подальшому розвитку галузі і свідчить про ріст професіоналізму працівників.

В останні роки, з розвитком галузі, безперервним технологічним удосконаленням і ростом кваліфікації спеціалістів, в Індії стали формуватися спеціальні підрозділи і створюватися цілі компанії, які спеціалізуються на наданні виключно наукоємких послуг підвищеної складності, які користуються великим попитом з боку США і Великобританії. Зростаючий попит сприяє подальшому розвитку наукових кадрів, втіленню освітніх програм і збільшенню чисельності висококваліфікованих кадрів, які можна застосовувати і всередині країни. В національних інтересах варто лише означити таку потребу, на що важливо звернути увагу в Україні.

Треба зазначити, що метою індійського уряду на 2007-2012 рр. є створення комплексу приватно-державних підприємств по технологізації різних сфер господарського життя, наприклад, впровадження нових технологій в сільське господарство. Значна увага приділяється застосуванню

високих технологій в енергетичній, біомедичній і інформаційній сферах. Саме тут і згодиться науково-технологічний і кадровий потенціал, який Індія змогла розвинути і накопичити завдяки аутсорсингу.

Таким чином, Індія за кілька десятиліть перетворилась із “додаткового офіса” великих ТНК у провідний світовий центр розвитку високих технологій.

На протривагу американській Силіконовій долині Тайвань вже давно уdstoївся почесного титулу Силіконового острова. Більше трьох чвертей всієї продукції на острові випускається під марками відомих фірм: Dell, Comrag тощо, і саме цим фірмам достається не тільки левова частка відомості, але й солідна частка прибутку. А для тайванських бізнесменів достатньо і плати за свій труд з виготовлення і складання комплектуючих [3, 303-304].

Ось тут-то і починається найцікавіше. Як правило, західні фірми намагаються використовувати найдешевшу робочу силу. А на Тайвані такої вже давно немає. Однак електронна промисловість на острові процвітає. І в цьому нарешті проявились цілеспрямовані зусилля керівництва острова, а саме колишнього міністра, а зараз патріарха електронної промисловості Тайваню Квон-Тінг Лі, які хоч і засновувались знову ж таки на протистоянні з Китаєм, але все ж були зорієнтовані швидше на мирні цілі. Просто в даному випадку допомога Сполучених Штатів, які за будь-яку ціну не хотіли допускати на острів китайських комуністів, була використана з максимальною вигодою. Мова йде про тайванських студентів, які проходили навчання в американських вузах і потім стажувались на американських підприємствах. Всі вони потім, як правило, повертались на батьківщину, озброєні не тільки знаннями і технологіями, а й дуже корисними зв'язками.

Крім того, в самому Тайвані, за ініціативою пана Лі, було створено власну науково-дослідну лабораторію, навколо якої почали виникати національні компанії, що займалися електронікою. Для них навіть передбачались земельні ділянки, що в умовах густо заселеного острова було дуже суттєвим чинником. Цим же фірмам надавалась можливість працювати на спеціальному фабричному обладнанні, для них передбачались спеціальні податкові пільги. Крім того, тайванські університети основну увагу приділяли саме підготовці інженерів (вони зараз складають більше третини всіх випускників, а це 50 тисяч чоловік щорічно). Пан Лі надав також суттєву підтримку в організації сучасних підприємств, причому Тайвань не тільки приймав чужі капітали, але й розміщував свої у сусідів, де робоча сила дешевша. Величезний успіх, якого досягли тайванські електроніки, демонструє всьому світові переваги саме такого підходу до вирішення проблеми перед японським чи південнокорейським варіантом, де уряди захоплювались і намагались керувати підприємствами, що призводило до надмірної концентрації і втрати гнучкості.

Останні роки в Китаї користуються популярністю так звані підприємницькі або "стартові" парки, створювані спеціально як бази, де китайці із зарубіжною освітою могли б почати свій бізнес [4]. Як приклад розглянемо один з парків для зарубіжних китайців, Сучжоу, що знаходиться в аналогічному районі КНР. Завдання парку – "створити сприятливе середовище для використання результатів досліджень і розвитку дрібних і середніх підприємств з сучасними технологіями шляхом надання всіх необхідних умов для їх роботи". Клієнтами парку є "компанії з передовою технологією і дослідницькі інститути, керовані студентами і вченими, які училися або працюють за кордоном, або повернулися з-за кордону". Парк пропонує своїм клієнтам цілий ряд пільг: відшкодування підприємницького податку протягом перших трьох років; звільнення від податку на нерухомість протягом перших двох років з моменту здобуття підприємством прибутку; невеликий об'єм мінімального реєстрованого капіталу (10 тис. дол. для фірм, що надають технологічні консультації і послуги і 60 тис. дол. для підприємств-виробників); переваги при здобутті різного роду грантів і субсидій, при сертифікації нової продукції; допомога в здобутті фінансування і відшкодуванні сплачених податків; консультацій по поточних технічних питаннях.

Враховуючи провідну роль ТНК у формування світової економічної системи, уряд КНР орієнтується на всебічне заохочення їх капітальних вкладень в китайську економіку, в тому числі в мікроелектроніку, щоб максимально використати своїх висококваліфікованих фахівців.

Більшість технологій, обладнання і розробок надходять в КНР з США. Так, з 1985 р. американська компанія Intel значно збільшила свою присутність в Китаї: її філіали і офіси розташовані в 16 китайських містах, в них працює біля 7000 осіб. В цілому, починаючи з 1985 р., ця корпорація вклала в китайську економіку біля 4 млрд. дол. Поряд з інвестиціями у власні дослідницькі лабораторії (на території КНР) Intel через фонд Intel Capital стала вкладати кошти в місцеві ІТ-компанії. На початок 2008 р. ця корпорація вклала кошти в 70 китайських ІТ-компаній. В 2005 р. було засновано спеціальний фонд Intel Capital China Technology Fund розміром 200 млн. дол. Донорами стали 28 місцевих китайських ІТ-компаній. У квітні 2008 р. Intel Capital повідомив про намір створити новий фонд підтримки китайських ІТ-компаній в сумі 500 млн. дол.

Центри розробки та проектування в КНР організували й інші американські ТНК. Так, Microchip Technology створила центри конструювання в Шанхаї, Ченду, Фучжоу, Шеньчжені. Центр конструювання мікропроцесорів та ІС для побутової техніки та зв'язку був створений в Сучжоу компанією Motorola.

З метою посилення своїх позицій на китайському ринку ІС для систем широкополосного зв'язку, компанія Texas Instruments відкрила в Пекіні лабораторію з розробки модемів для цифрових абонентських ліній на основі технології ADSL.

Активно розширює комерційну діяльність в КНР один з найбільших виробників ІС для засобів зв'язку – компанія Conexant Systems, яка відкрила в Шанхаї, Пекіні, Ченду, Шенчжені центри розробки електронної апаратури.

Американська компанія Cisco розпочала операції на китайському ринку в 1994 р. Обсяг її капіталовкладень в 2002-2007 рр. перевищив 8,5 млрд. дол. Протягом наступних 5-ти років загальна сума капіталовкладень Cisco в КНР зросте приблизно до 16 млрд. дол.

Уряд Пекіну впроваджує у життя план створення північнокитайської промислової бази мікроелектроніки, згідно з яким у місті повинно бути запроваджено 20 нових виробничих ліній з виробництва мікросхем по 0,25 мкм та менше, технології з 200-мм пластин. У проєкті беруть участь американські та тайванські компанії. Китайським та зарубіжним інвесторам надані податкові пільги на використання землі (звільнення від податку на 30 років) і позики зі зниженою відсотковою ставкою. Китайським компаніям також надається фінансова підтримка в розмірі до 15% їх статутного капіталу. Вважаємо, що подібний досвід доцільно було б використати в Україні для розвитку мікроелектроніки, оскільки у нашій країні є база та висококваліфіковані кадри для цього.

Міністерство науки і технології КНР та Шанхайський муніципальний уряд здійснили масштабний проєкт зі створення загальнокитайського Центру розробки й виробництва інтегральних мікросхем, який координує діяльність 31 компанії, які займаються конструюванням та тестуванням мікросхем.

З моменту отримання незалежності, в 1957 році, Малайзія щонайкраще використовувала як свої матеріальні активи – багаті природні ресурси і великий внутрішній ринок, так і активи нематеріальні – макроекономічну стабільність, ліберальний торговельний режим і ефективну для залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) законодавчу систему. Аналізуючи сьогоднішні положення справ в країні, можна стверджувати, що експеримент по залученню ПІІ в Малайзію виявився успішним [5,41].

Зараз інвестиційний режим в Малайзії побудований так, щоб відповідати потребам індустріальної політики, що змінюються, в країні, в якій уряди завжди відігравали активну роль в економіці.

На початку 90-х років ХХ ст. вони становили практично чверть річного валового накопичення основного капіталу в країні і дорівнювали майже 8% ВВП Малайзії.

З тих пір, як в 1997 р. вибухнула криза, приплив ПІІ до Малайзії скоротився, що було обумовлене загальною економічною обстановкою в регіоні. Але у після кризовий період, завдячуючи державному регулюванню, обсяг ПІІ значно перевищив докризовий період.

Малайзія планує стати сучасною державою, економіка якої спирається на знання, а саме на використанні інформаційно-комунікаційних технологій. Для цього було створено вільну економічну зону, яку названо мультимедійним суперкоридором. Інструментом процвітання цього коридору мають ста-

ти невеликі компанії, які динамічно розвиваються. Щоб залучити їх до свого проекту малайзійці створюють дуже вигідні умови. Ці компанії повинні принести до цього коридору свої ідеї і знання та отримати набагато більше, ніж за межами цього коридору. Учасником коридору може стати будь-яка фірма, навіть якщо до її складу не входить жодний громадянин Малайзії. Відповідно допускається щоб весь капітал був іноземний. Гарантується залучення іноземних інвестицій (походження капіталів не перевіряється на відміну від іншої території Малайзії). На певний термін (до 10 років) бізнес звільняється від податків. Гарантується свобода доступу до мережі Інтернет та конкурентоспроможні ціни на оренду та зв'язок. Для іноземців, які працюють в коридорі, гарантується надання робочої візи. У суперкоридорі існує досить розвинена система грантів. (До сьогодні було видано грантів в межах від 100 до 500 000 дол. США. Гранти надаються не для гігантів інформаційного бізнесу, а для невеликих компаній). Однак для отримання гранту необхідно, щоб 51% акцій фірми належав малайзійській стороні.

Малайзійців цікавлять апаратні та програмні розробки в галузі пластикових карток і електронної комерції, smart-освіта (орієнтовані на мультимедійні можливості сучасних комп'ютерів), телемедицина, розробки в сфері телекомунікацій і зв'язку, методи обробки аудіовізуальних даних, мультимедійних комп'ютерних програм, забезпечення режиму секретності даних, технології в космічній сфері [6,44].

Слід зазначити, що з усіх економік, які розвиваються, вливаються й інтегровані в системи ТНК, Сінгапур є єдиною, яка досягла такого високого рівня доданої вартості та технологічної складності. Він спонукав ТНК створювати місцеві потужності для досліджень та розробок, хоча інноваційні потужності країни ще не досягають рівня Китаю чи Тайваню, але вони кращі за будь-які в країнах, що розвиваються [7,63].

Проте однією з проблем, з якими зіткнувся Сінгапур, стало те, що ранній акцент уряду країни на ТНК призвів до відносного ігнорування місцевих компаній, малих та середніх підприємств. У середині 1970-х років було розроблено декілька схем їх фінансової підтримки, найбільш значущою серед яких стала Схема фінансування малих галузей., призначена для сприяння технологічного вдосконалення. Протягом 1976-1988 років загальна сума фінансової допомоги урядом Сінгапуру малим та середнім підприємствам становила 1,5 млрд. сінгапурських доларів. Гранти різних типів сягали 23,4 млн. сінгапурських доларів, а Фонд розвитку навичок – 48,6 млн. сінгапурських доларів.

Наступною фазою промислово-інноваційного розвитку Сінгапуру стало створення високотехнологічних компаній, за своєю формою та змістом подібних до тих, що функціонують у Силіконовій долині. Венчурний капітал та "бізнес-ангели" (Business angel – приватний інвестор, що вкладає частину власних фінансових активів у компанії на їх початковій стадії розвитку або на стадії, коли інвестиції можуть привести до швидкого зростання бізнесу)

стали надзвичайно важливими як джерела фінансування. Сектор венчурного капіталу почав швидко розвиватись з середини 1990-х років, маючи у своєму розпорядженні 10 млрд. шанхайських доларів у 2000 р. У 1999 році 71 новостворене підприємство отримало 252 млн. сінгапурських доларів венчурного фінансування, з яких 50% працювало у сфері інформаційних, комунікаційних та медіатехнологій, 15% – в електроніці, 17% – в транспортуванні та логістиці й 12% – у промисловому виробництві.

Загалом за останні чотири десятиріччя Сінгапур з часом змінює акценти, перейшовши від використання технологій до їх створення, що треба взяти до уваги в Україні. У той час як більш ранні заходи були спрямовані на виробництво та постачання в рамках ТНК, нові починання базувалися на продуктових інноваціях і фокусувались на інформаційних технологіях, програмному забезпеченні, супутніх програмах Інтернету, біотехнологіях та науках про життя. Кожна нова фаза будувалася за рахунок ресурсів, акумульованих на попередніх стадіях. Було виявлено нові джерела зростання, які включали нових учасників економічних відносин та нові типи зв'язків між ними. З точки зору розвитку місцевих технологічних потужностей відбувся поступовий перехід від навчання використовувати (в основному покладались на внутрішні трансфери ТНК) до навчання адаптувати та вдосконалювати, навчання займатись інноваціями, та, насамкінець, навчання створювати (створення місцевої інтелектуальної власності та її комерціалізація на ринку). Незважаючи на позицію вільної торгівлі, уряд Сінгапуру активно втручався, використовуючи сукупність селективних обмежень, у стратегічні види діяльності. Мета полягала у поєднанні конкурентоспроможності із зростанням доданої вартості та рівня технологій. І вона була дуже успішною: Сінгапур перейшов від трудомістких до капітало-, навико- та технологічних видів діяльності, а нині орієнтується на інноваційні, дорогі види послуг.

Досвід Індії, Тайваню, Китаю, Малайзії щодо аутсорсингу в останні роки активно використовує Польща, що посилює її інвестиційно-інноваційний розвиток.

З 2001 р. в дослідження і розробки, а також сферу телекомунікацій в Польщу було вкладено близько 9 млрд. євро іноземних прямих інвестицій [8, 96-97].

Тенденція до інвестицій у високі технології ніде в Польщі не видно так добре, як в Кракові.

Десять іноземних концернів, зокрема Motorola, ABB і IBM, відкрили в Кракові власні дослідницькі центри. Близько 800 інженерів американського автопостачальника Delphi розробляють електроніку транспортних засобів, систему управління паливом і систему підвіски. Останнім іноземним новачком в Кракові стала Google, яка хоче створити тут програми для своєї пошукової машини. Причина такої зацікавленості зарубіжних технологічних підприємств у Кракові зрозуміла: 18 вузів і 160 тис. студентів накладають на місто свій відбиток.

Зарубіжні концерни особливо "обходять" вищі школи і інститути Польщі, які спеціалізуються на таких технічних предметах, як інформатика і машинобудування. Близько 55 тис. польських студентів в рік закінчують вузи за спеціальностями математика, природознавство, інформатика або інженерні науки. Після падіння комуністичного режиму країна переживає безприкладний в своїй історії бум освіти. Кількість студентів з 1991 р. збільшилося в п'ять разів – до більш ніж двох мільйонів осіб. Частка студентів в загальній кількості населення складає більше 5%. Це значно перевищує подібний показник в Німеччині.

Висновки. Вивчення досвіду Індії, Китаю, ряду інших розвиткових країн Азії щодо державного регулювання аутсорсингу свідчить про необхідність застосування цього досвіду в Україні. Це стосується також державного захисту розвитку галузі інформаційних технологій в Індії у 1970-1980 роках. Уряд Індії, крім того, приймав активну участь у створенні експортно-виробничих зон з пільговими режимами оподаткування, де якраз й знайшли роботу на умовах аутсорсингу висококваліфіковані працівники. Держава фінансово допомогла створити національні індійські фірми, які займаються виробництвом програмного забезпечення для провідних фірм світу. Крім федеральної підтримки, у більшості штатів Індії розроблені свої програми розвитку сектора інформаційних технологій. Уряд Індії зараз створює комплекс приватно-державних підприємств з технологізації різних сфер господарського життя, в тому числі впроваджуючи нові технології у сільське господарство. З досвіду Сінгапуру, Китаю, Малайзії Україні слід вивчити і запровадити систему заходів з розвитку комп'ютерної галузі на основі використання насамперед праці та розробок власних фахівців.

Література:

1. Економіка України за 1999-2008 рр.: втрачене десятиліття//Дзеркало тижня. – 2009. – 26.12. – С. 10-11.
2. Ашмянская И. Аутсорсинг: новые горизонты для глобальной экономики // Азия и Африка сегодня. – 2008. – № 1. – С. 18-23.
3. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн: Навч. посіб. – К., 2004. – 368 с.
4. Ларин А. Китай и китайская диаспора // Азия и Африка сегодня. – 2009. – № 10. – С. 22-26.
5. Степанова В. Некоторые тенденции привлечения ПИИ в Малайзии // Международная экономика. – 2009. – № 4. – С. 41-51.
6. Жеребчук С. Перспективи України на малайзійських ринках // Зовнішні справи. – 2008. – № 6. – С. 43-44.
7. Ковалишин П. Щодо розвитку венчурного бізнесу в Сінгапурі // Економіст. – 2007. – № 12. – С. 44-45.
8. Карлін М. І. Фінансова система сучасної Польщі: Навч. посіб. – Луцьк; 2008. – 120 с.